

tmmob
mimarlar
odası

ANKARA ŞUBESİ
BÜLTEN

102

Aralık 2012

"hayallerimiz olmak zorunda, hiçbir zaman gerçekleşmeyecek olsalar bile" oscar niemeyer (1907-2012)

2013

2013 yılında yüreğinizde sevgi,
gözlerinizde gelecek umudu
eksik olmasın...

TMMOB Mimarlar Odası Ankara Şubesi
42. Dönem Yönetim Kurulu

Merhaba,

2012 yılının son sayısıyla birlikteyiz. Yeni bir yılın arifesinde gündem yine yoğun. Direnişin ve Umudun Başkenti programı ile yola koyulduğumuz 2012 yılı, kentsel ölçekte direnme alanlarımızı öne çıkarttığımız ve geleceğe dair umutları ısrarcı bir şekilde büyütme çalıştığımız, hızlı, bir o kadar da yoğun bir dönemdi bizler için. Atatürk Orman Çiftliği, Kızılay cephe düzenlemeleri, AKM alanları, kentsel dönüşüm, TOKİ ve yaşam alanlarımıza yönelik çalışma yöntemimiz mimarlığın yaratıcı ve dönüştürücü gücüyle daha da gelişti. Her yaptığıyla ve verdiği her tepkiyle medyada görünür olan Odamız mimarlık kültürünün bu yolla da yayılmasına önemli bir zemin sağlamış ve kent mücadelesinde ilk akla gelen örgüt olmuştur.

AKP Hükümeti'nin bu süreçte meslek odalarına yönelik getirdiği yasa düzenlemeleri, gelenekselleştirdiği torba yasa anlayışı ile meslek alanlarımıza ilişkin piyasalaşmanın iyice önünü açacak, finans çevrelerini, yerli-yabancı sermayeyi ve yandaşlarını besleyecek adımlar atmaya devam ediyor. Kentsel rantın elde edilmesinde, kendisine en büyük engel olarak gördüğü TMMOB'yi işlevsizleştirerek vesayet altına alacağı maddeleri, yerleştirdiği yapı denetimi kanunu taslağı ile tarım alanlarını, kıyıları, doğal sit alanlarını, binlerce yıllık kültürel mirası yağmaya açma hedeflerini ortaya koymuştur.

Köprü ve otoyol satışları, eğitimde, sağlıkta, enerji ve altyapı işlerinde özelleşme, sendikasılaştırma, ülkenin taşeron işçi cenneti haline gelmesi, bir haftada onlarca işçinin hayatını kaybetmesi, yıllardır nedensiz hapis hanelerde tutulan aydınlar, hukukun iflas etmesi, meclisin işlevsizleştirilmesi, imar mevzuatının değiştirilmesi, bir yandan sınır komşumuz Suriye'nin savaşa sürüklenmesinde oynanan rol... Bir yandan senaryolara dayanan, herkesin bildiği kimi gerçek kimi hayal ürünü olayları anlatan dizilere ayar çekmeler tek sesli baskıcı bir sistemi işaret etmektedir.

Ankara'da kentin hayat damarı Atatürk Orman Çiftliği, kamuyla paylaşılmayan planlarla projelerle parçalanırken, binlerce ağaç kesilirken o değerli topraklar üzerinde padişahlara özgü bir saray inşa ediliyor. Ülkeyi bir padişah gibi yönetmek isteği, son günlerde kuvvetler ayrılığı ilkesinin gündeme gelmesiyle de iyice açığa çıktı.

Mimarlar Odası Ankara Şubesinin imza kampanyasında sayı 40 binlere ulaşmak üzere. Başkent Dayanışması bileşenlerince

düzenlenen "AOÇ İÇİN 12'DEN VURALIM" sloganlı e-eylem çağırısı, 12.12.12 tarihinde, saat 12.12'den gecenin 12.12'sine kadar binlerce kişinin "AOÇ'ye Başbakanlık binasının yapımının durdurulması" talebi, Başbakanlık, Çevre ve Şehircilik Bakanlığı, Kültür ve Turizm Bakanlıklarının ve Büyükşehir Belediyesi'nin mail adreslerine göndermesiyle gerçekleştirildi.

Bir direniş örneği de ODTÜ'de yaşandı. Göktürk-2 adlı uydunun Çin'den uzaya fırlatılması törenine 2500 kişilik bir polis ordusu ve çok sayıda panzerle çıkartma yapan güvenlik güçleri ODTÜ kampüsünü savaş alanına çevirdi. 200'den fazla gaz bombasının atıldığı, ses bombası ve plastik mermilerin kullanıldığı saldırı sonucunda birçok öğrenci yaralandı. Ancak Odtülüler canları pahasına kendilerine ve geleneklerine yakışır tepkiyi vermeye devam ettiler. Sonuç olarak, Türkiye'de uzay çağından barbar istilasına nasıl hızlı geçilebileceğinin bir örneği daha yaşandı.

TMMOB 6235 Sayılı Kanunu ile sahip olduğu haklarını savunma-koruma mücadelesini, birliği oluşturan odaların ortak kararlılığı ile paneller ve eylemler yaparak sürdürüyor. 15 Aralık 2012'de "İktidarın Saldırısı ve Yasal Düzenlemeler" konulu panelin ardından mücadele meşalesi yakıldı. Binleri bulan sayısıyla mühendis, mimar, şehir plancılarının meşalelerle, sloganlarla İnşaat Mühendisleri Odası önünde başlayan Mimarlar Odası önünde sona eren yürüyüşü umut ve coşku doluydu. Ankara sokakları meşalelerle aydınlandı. Konur sokakta yakılan ateş inancın, direnişin, dayanışmanın, umudun ateşiydi. Önümüzdeki günlerde ülkenin her yanında, mühendis, mimar, şehir plancılarının, çocuklarının geleceğinin savunulduğunu bilen halkla birlikte, AKP'ye karşı Türkiye'nin her yanında yakacağı isyan ateşlerinin başlangıcıydı.

Mimarlar Odası Ankara Şubesi de Aralık ayının ilk günlerinde hayata veda eden Oscar Niemeyer gibi "İsyankâr" umudun ve mücadelenin ateşinin bir parçası olmaya devam edecek...

Direnişin ve Umudun Başkenti programımızın 2013 yılında direnişin ve umudun Türkiye'sine dönüşmesi dileğiyle...

2013 yılında yüreğinizde sevgi, gözlerinizde gelecek umudu eksik olmasın...

42. Dönem Yönetim Kurulu

TMMOB Mimarlar Odası Ankara Şubesi Adına Sahibi ve Yazı İşleri Müdürü
Ali Hakkan

Yayın Kurulu

Ali H. Alptekin	Sıla Karataş	Duygu Tekin
Meltem Al	Emel Kefeli	Ethem Torunoğlu
Bülent Batuman	Orçun Köken	Özlem Dengiz Uğur
Seçil Binboğa	Muteber Osmanpaşaoğlu	Y. Yeşim Uysal
Mürüvvet Ceylan	Bahriye Öktem	Fadime Yılmaz
Gökem Demirok	Ali Tolga Özden	Ece Yoltay
Semiha Dugan	Asena Özen	
Berrak Erdal	Ömer Burak Polat	
Özge Göncü	Arif Şentek	

Yayına Hazırlayan

Pelin Özgümüş

Grafik Tasarım* ve Kapak Tasarımı

Ömer Burak Polat

*Tasarımhanesi firmasının Ağustos 2010'daki çalışması baz alınarak yapılmıştır.

TMMOB Mimarlar Odası Ankara Şubesi Bülteni ayda bir yayımlanmaktadır. 7500 adet basılmıştır. Üyelere ve mimarlık öğrencilerine ücretsiz dağıtılır. Burada yer alan yazıların içeriğinin sorumluluğu yazarına aittir. Kaynak gösterilmek koşulu ile alıntı yapılabilir.

Baskı Tarihi: Aralık 2012
Konur Sokak No: 4/3 Kızılay, ANKARA
T: 312 417 86 65 F: 312 417 18 04
e-posta: info@mimarlarodasiankara.org
www.mimarlarodasiankara.org

Baskı: Desen Ofset A. Ş.,
Birlik Mah. 448 Cad. 476 Sk. No:2 Çankaya/Ankara
T: 0312 496 43 43 (pbx)
F: 0312 496 43 47

kent ve ülke gündemi

- 04** Yapı Denetimi Hakkında Kanun Tasarısı Taslağı” Neler Getiriyor?
- 07** Danışma Kurulu’nda AKP’ye eleştiri yağdı
- 08** TMMOB Mimarlar Odası 43. Dönem 1. Merkez Danışma Kurulu Sonuç Bildirisi
- 09** TMMOB AKP’ye Karşı Mücadele Meşalesini Yakıyor
- 11** Devrimci Mimar Oscar Niemeyer’i Kaybettik (1907-2012)
- 12** Şube Gözünden Kent Gündemi

basın açıklamaları

- 14** Odalardan Ortak Hareket Protokolü
-TMMOB Elektrik Mühendisleri Odası, TMMOB İnşaat Mühendisleri Odası, TMMOB Makine Mühendisleri Odası, TMMOB Mimarlar Odası
- 14** Mesleklerimize, Odalarımız ve Birliğimize Sahip Çıkıyoruz-TMMOB’ye Bağlı Odalar
- 15** Türkiye’de Otoriterleşme ve Başkanlık Sistemine Geçiş Yasası-Mimarlar Odası Merkez Yönetim Kurulu
- 16** Büyükşehir Belediyesi Kanunu Değişikliği Üzerine Basın Açıklaması-TMMOB
- 17** TMMOB Mücadele Meşalesini Ankara’dan Yaktı-TMMOB’ye Bağlı Odalar

şubemizden

- 19** Günöbirlük Nallıhan Kültürel ve Teknik Gezisi
- 20** Çarşamba Söyleşileri: Türk Hafif Mimarisi
- 20** Mamak Cezaevi İçin Zirvedeyiz
- 21** Genç Yarışanlar-1
- 22** Çocuk ve Mimarlık Yarışmaları Ödöl Töreni ve Çocuklar İçin Üretenler Toplantısı
- 23** Mimarlık Öğrencileri Buluşması Tarihi Ankara Gezisi
- 23** Süheyl Kırçak’ı Andık
- 24** Başkent Dayanışması, Ben Ankara Bileşenleri Eylemleri

ankara’da sivil mimari bellek

- 25** Sedat Çağlar ve Merbank (Merkez Bankası) Mensupları Yapı Kooperatifi Evleri

kitap yorum

- 29** Orada Hayat Var-Dikmen Vadisi Direnişi
- 29** Bir Başkentin Oluşumu: Avusturya, Alman ve İsviçreli Mimarların İzleri

proje uygulama

- 30** Devam Eden Tasarım Yarışmaları

mesleki denetim

- 31**

gelir-gider tablosu

- 32**

Başkent Dayanışması Ben Ankara Bileşenleri

“Kazan Kaldırıyoruz” Eylemi

Dikmen Vadisi

4 Kasım 2012

Başkent Dayanışması- Ben Ankara bileşenleri, rant odaklı Kentsel Dönüşüme karşı çıkmak için “Kazan kaldırıyoruz” şeklinde çağrı yaptıkları eylemde mekân olarak, kentsel dönüşüm tartışmalarının odağında bulunan Dikmen Vadisi tercih ettiler. Yaratıcı ve farklı eylemlerde görmeye alıştığımız Başkent Dayanışması- Ben Ankara grubu, kazan kaldırma eyleminde bir kazan çorba pişirdiler. Daha sonra tava, kazan, tencerel, tepsi ve çaydanlıkları müzik aletine dönüştürdüler. Bir taraftan kazan kaldıran bir taraftan da tencere, tepsi çalan grup üyeleri renkli görüntüler oluşturdu.

Başkent Dayanışması bileşenleri yaptıkları açıklamada; **“Başkent Dayanışması olarak, Ankara’da ve Türkiye’de**

yaşayanların insanca, sağlıklı konutlarda, ve sağlıklı çevrelerde güven içerisinde yaşama hakkını savunuyoruz. Rant odaklı kentsel dönüşüm insanların, evlerine, yaşamlarına ve yaşam çevrelerini yok etmekte kent yoksullarını kentin dışına iterek, kenti soylulaştırmaktadır” ifadelerine yer verdi.

Daha sonra **“ Bugün burada, insanı düşünmeden, çevreyi düşünmeden barınma hakkını düşünmeden, rant amaçlı kentsel dönüşüme karşı kazan kaldırıyor, isyan ediyoruz.** Çevre ve Şehircilik Bakanı Erdoğan Bayraktar, Kuzey Ankara Kentsel Dönüşümdeki mağduriyeti kabul ederek özür diliyor. **Evlerimize dokunuyorlar, yaşamlarımıza dokunuyorlar, özür değil barınma hakkımızı istiyoruz. Rant odaklı kentsel dönüşümden vazgeçilmesini istiyoruz”** diye sözlerine eklediler.

Orada Hayat Var “İmzalıyoruz” Eylemi

Konur Sokak

1 Aralık 2012

“Orada Hayat Var” sloganıyla yola çıkan Başkent Dayanışması- Ben Ankara bileşenleri **Dikmen Vadi halkının mücadelesini, Mehmet Özer’in** yayına hazırladığı **“Orada Hayat Var- Dikmen Vadisi Direnişi”** adlı kitapta yer alan Toplumcu Gerçekçi Belgesel Fotoğrafçıların fotoğraflarıyla Konur Sokak’a taşıdı.

Evleri için,
çocuklarının geleceği için
yüklerini yatırdılar...

Beton yığınlarının arasında kurtulmuş bir vaha gibi vadinin rüzgârında yalattılar saçlarını,
güneşin sıcaklığında büyüttüler sevgilerini...

Çocukları, barınma hakkı mücadelesinde, vadinin çamurlu yollarında toprağa dokunarak büyüdü...

Herkes onları Dikmen Vadisi halkı olarak tanıdı...

Onların da bir hayatı var,
işe gidiyorlar, okula gidiyorlar, oynuyorlar, dayanışıyorlar, birbirleri ile paylaşıyorlar...

Orada hayat var...

Yeşilinden rüzgarına,
çocuğundan yetişkinine

Orada mücadele var...

Sedat Çağlar ve Merbank (Merkez Bankası) Mensupları Yapı Kooperatifi Evleri¹

Dr. Umut Şumnu²

Hilde Heynen, *Mimarlık ve Modernite: Bir Eleştiri* adlı kitabının giriş bölümünde, modern mimarlık hareketinin söylemi ile kültürel modernite kuramları arasındaki şaşırtıcı mesafeden ve farklılıktan söz eder (1999:13).³ Heynen’e göre Walter Benjamin, Theodor Adorno, Max Horkheimer gibi Frankfurt Okulu üyelerinin ya da Martin Heidegger gibi filozofların modernite kavramını kuramsallaştırması ile karşılaştırıldığında, Sigfried Giedon’un ilk basımı 1941 tarihli *Space, Time and Architecture* adlı kitabında karşımıza çıkan modernite kavramı son derece naif ve dengesiz kalır (1999: 14). Heynen’in de metninde sıklıkla gönderme yaptığı gibi, bu “şaşırtıcı mesafe” özellikle ‘(modern) evin’

Kültürel kuram tarafından ortaya koyulan ve özellikle de Heidegger ve Cacciari’nin metinlerinde dile gelen ‘evsizlik’ vurgusu- modernitenin mesken tutmanın imkansızlığı olarak okunması- modern mimarlık hareketinin söylemi içerisinde yerini (modern) evin yüceltilmesine- modernitenin bir ‘ev projesi’ olarak okunmasına- bırakır. Başka bir deyişle, modern mimarlığın söylemi ve pratiği içerisinde ontolojik bir evden çok sosyal koşulların sebep olduğu fiili bir ev yüzeye çıkar. Modern hareketin ‘üretmeye’ çalıştığı bu ev, gerek 1926 tarihli Das Neue Frankfurt, 1927 yılında Stuttgart’taki Weissenhof Siedlung, 1952 tarihli Unite’d Habitation’ın tüm dünyada yarattığı etkiden filizlenen 1957 yılındaki Interbau gibi mahalle ölçeğindeki projelerden, gerek 1945

Resim 1: Merbank Mensupları Yapı Kooperatifi- G tipi konut

Resim 2: Projede Sedat Çağlar’ın ismi

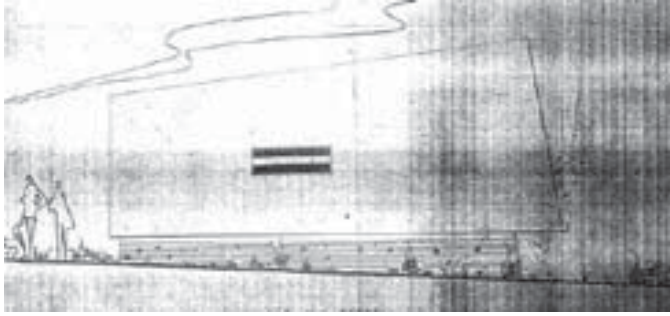
konumlandırılmasında daha da radikalleşir. Kültürel modernite kuramları içerisinde modernite sık sık bir ‘evsizlik’, ‘yuva kurmanın imkansızlığı’, olarak tanımlanır. Örneğin, Martin Heidegger, *Building, Dwelling and Thinking* [İnşa, İskan, Düşünme] adlı metninde modernliği Varlık’ın unutulduğu bir durum olarak tanımlar: Varlık’ın boyutlarına açık olan ‘yerleşen’ insanın tersine modernite ile iskan arasında köprü kurulamaz bir boşluk vardır. Ve, “Modern hayatın meskenle herhangi bir ilişkisi kalmamıştır” (1971 [1951]: 143-162).⁴ Benzer bir yaklaşım, daha sonraki yıllarda Venedik Okulu’nun üyesi filozof Massimo Cacciari tarafından da yinelenir. Heidegger’in *Poetically Man Dwells* [İnsan Şairene Mesken Tutar] adlı metnine gönderme yapan Cacciari, ‘şiişel meskenin’ imkansızlığının altını çizer, ve “evin geçmişe ait olduğunu, bugün var olmadığı” söyler (1980: 112).⁵

yılında başlayan Case Study Houses gibi bir çok mimarın katıldığı deneysel konut projelerinden, gerekse Frank Lloyd Wrigt, Mies van der Rohe, Le Corbusier gibi önemli mimarların tasarladığı bağımsız, müstakil, bahçeli tek yapı ölçeğindeki projelerden izlenebilir. Tüm projeler bizlere modern mimarlığın yeni (sınıfsız) topluma armağan ettiği ‘seri-üretim evi’ işaret ederler. Le Corbusier, 1923 yılında Fransızca olarak yayınladığı ve 1927 tarihinde İngilizce’ye çevrilen *Yeni Bir Mimarlığa Doğru* adlı metninde bu evi şöyle tanımlar:

Yeni bir çağın başındayız. Yeni bir ruh. Kaderine doğru sürüklenen bir nehir gibi her yeri istila eden endüstri, bize gerçeğe uygun, yeni bir ruhla canlandırılmış araçlar getiriyor. Ekonomi yasaları ister istemez eylemlerimizi yönetiyor [...] Ev sorunu bir çağ sorunudur; toplumsal denge bugün bunun üzerine kurulmaktadır [...] Seri üretime yönelik bir ruh hali oluşturmak zorundayız. Kalplerimizden ve zihinlerimizden, eve ilişkin statik düşünceleri çıkarabilir

ve soruna eleştirel ve nesnel bir açıdan bakabilirsek sağlıklı, ahlaki⁶ ve çok güzel olan bir ev aracına ulaşmış olacağız ki bu da seri-üretim evidir.

Le Corbusier’in dile getirdiği çoğaltılan, standardize edilen ve tektipleştirilen ev fikri sadece kıta Avrupası’nda değil, Türkiye gibi Batı-dışı coğrafyaların modernlik söylemlerinde de etkili olmuştur. Her ne kadar, Batı-dışındaki modernleşme projelerinin⁷ herbirinin kendine özgü çelişkileri, direnişleri, karşı çıkışları,ve ‘çevirileri’⁸ olsa da, modern evin söylemselleştirilmesinin kıta Avrupa’sıyla benzerlikler taşıdığı söylenebilir. 1939 yılında *Arkitekt* dergisinde yayınlanan Kübik Yapı ve Konfor adlı radyo konuşmasında Behçet Ünsal modern mimarlık hareketinin temelinde evin durduğuna işaret eder ve “ zamanımızın mimarisinin tarihe mesken mimarisi olarak geçeceğini” söyler. Erken cumhuriyet döneminin, mimari anlamda, en etkin yayın organı olan *Arkitekt* dergisi, 1931 yılından

Resim 3: Tek katlı C tipi konutun yan görünüşü

başlayarak konut sorununu ciddi bir biçimde ele alır.⁹ Modern ev(ler)in (ya da Türkiye’de ikonikleştirildiği adıyla Kübik evlerin) tanınması ve yaygınlaşması için teorik anlamda yayınladığı çeşitli yazılara ek olarak Seyfittin Arkan, Zeki Sayar, Abidin Mortaş, Abdullah Ziya, Bekir İhsan gibi önemli mimarların tasarladığı konut projelerinin çizim ve fotoğraflarına da yer verir. Çoğunlukla bağımsız, tek aile evi, villası ya da apartmanı olarak tasarlanan bu yapılara paralel olarak 1930’lu yılların ortalarında başlayan kooperatif örgütlenmeleri zamanın konut sorununa ilişkin diğer önemli bir faaliyettir. Ali Cengizkan’ın belirttiği gibi, Türkiye’de kooperatifçilik 1935 tarihli Bahçelievler ve Güvenevler projeleriyle başlamıştır. Ve, 1948 yılında çıkarılan konut yapımını teşvik eden 5218 ve 5228 sayılı yasalarla konut kooperatifleri iyice yaygınlaşmıştır (2002:175).¹⁰ Cengizkan’a göre, oluşan kooperatif örgütlenmelerinde iki tür konut üretimi dikkat çekmektedir. Birincisi, tek yapı kütesinde örgütlenen küçük topluluk ölçekli konut kooperatifçiliğidir (2002:176). Ankara bağlamında, bu kooperatif türüne örnek olarak 1956 yılında tasarlanan 96’lar apartmanı¹¹ ve Hayat Apartmanı, 1957 yılında tasarlanan Fikir İşçileri Kooperatifi¹² binası ve 1958 yılında tasarlanan Hava Meydanları Kooperatifi binası (ya da daha yaygın ismiyle Cinnah 19) sayılabilir.¹³ Cengizkan’a göre kooperatif örgütlenmesindeki ikinci konut türü ise, “Ankara’nın

1950’li yıllardaki konut üretiminin önemli bir bölümünü gerçekleştiren, 150-200 üyeli konut kooperatifleri eliyle imara yeni açılan araziler yoluyla olmuştur” (2002: 176). Bu türde yapılan mahallelerde yer alan konutlar, tek bir çatı altında toplanmaktansa, araziye dağıtılmış, her biri müstakil, kendine ait bahçesi olacak şekilde planlanmıştır. Cengizkan’ın belirttiği gibi, bu “villa mahallelerinde” evlerin tasarımı kadar mahallenin tasarımı da önemli tutulmuş ve mahalledeki insanların kullanabileceği okul, karakol, sosyal yapı (kulüp, gazino, sinema, v.b) gibi mekanlar planlamaya dahil edilmiştir (2002: 137-138).¹⁴

1957 yılında Sedat Çağlar tarafından tasarlanan¹⁵ ve Keçiören bölgesi, Karargahtepe Mahallesi’nde bulunan Merbank Mensupları Yapı Kooperatifi Evleri (ya da halk arasındaki ismi ile Kibrit Evler) yukarıda bahsedilen mahalle ölçeğindeki kooperatif örgütlenmesine örnek olarak gösterilebilir (Resim 1 ve 2). Cengizkan’ın *Bağ*

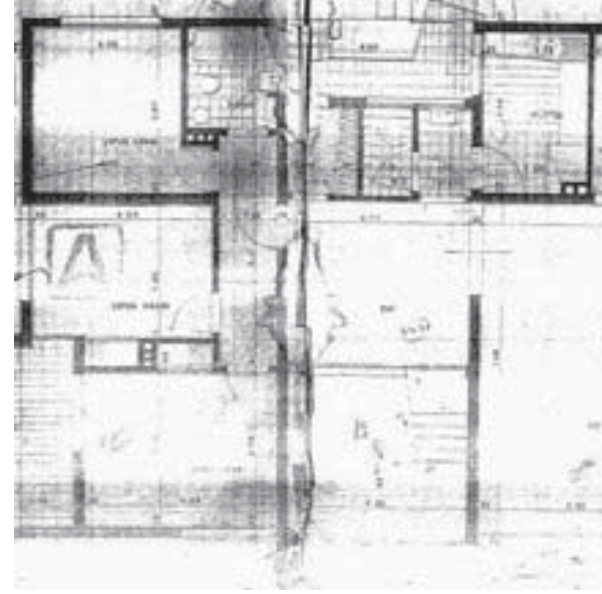
Resim 4: İki katlı B tipi konutun yan görünüşü

Evi’nden Villa’ya:Ankara Keçiören Bağevleri ve Kent Konutu Tipolojisinde Dönüşüm başlıklı yazısında belirttiği gibi Keçiören bölgesinin geçmişinde yaygın bir şekilde bulunan bağevleri ve bağ konutları kullanımına koşut olarak, 1950’li yıllarla birlikte, Aydınlık Evler Kooperatifi, Şen Evler Kooperatifi, müstakil ikiz evlerden oluşan ve günümüze çok az sayıda konut örneği ulaşabilen Kalaba Mebusevleri Kooperatifi, Ucuz Subayevleri Kooperatifi, Baraj Evleri Kooperatif gibi kooperatif mahalleleri oluşmaya başlamıştır(2002: 136). Ve, Seyfi Arkan, Mithat Yenen gibi önemli mimarların mahalle planlarını tasarladıkları bu yerleşimler, Keçiören’i Ankara’nın önemli konut yerleşim alanlarından biri yapmıştır. Merbank Mensupları Yapı Kooperatifi listelenen müstakil toplu konut kooperatifleriyle yoğun konut dokusuna sahip Keçiören bölgesinde yapılan mahalle ölçeğindeki kooperatif örgütlenmesinin sonucusudur.¹⁶

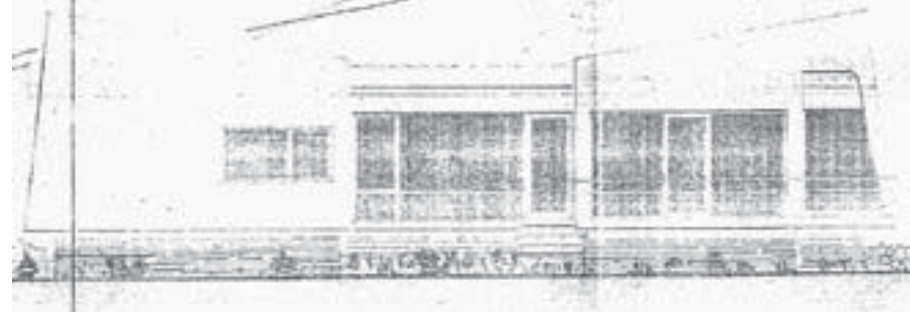
Sanatoryum Caddesi ile sınırlanmış olan yerleşkenin ana yolla ilişkilenen evleri sıra evler biçiminde, ara sokaklarda yer alan evleri ise bahçe içinde ve müstakil evler biçimde yapılmıştır. Çoğunlukla iki katlı konutlardan oluşan yerleşimde mevcut konutların bir kısmı halen özelliklerini korumaktadır. Merkez Bankası çalışanları tarafından 1950 yılında kurulan Merbank Mensupları Yapı Kooperatifi 6 farklı tip projeye uygun olarak tasarlanan toplam 195

Resim 5: Korkuluk

Resim 6: Karniyarık plan tipi ve ön ve arka bahçe ile ilişkilenen sofa.

Resim 7: Karniyarık plan tipli yapının ön görünüşü

konut yapısından oluşmaktadır. Kooperatif üyelerinin gelirlerine göre düzenlenen bu tip projeler A, B,C, D,E,G tipi olarak adlandırılmıştır. 116m² ile 315m² arasında değişen büyüklükteki daireler 29 Ekim 1961 tarihinde çekilen kura ile sahiplerine teslim edilmiştir.¹⁷ Yerleşimde yer alan konutlardan A, C, E, ve G tipi konutlar tek katlı olarak (Resim 3), B ve D tipi konutlar iki katlı olarak tasarlanmıştır (Resim 4).

Konutların hem cephe kararları hem de plan kurgusu bakımından biçimleniş dikkat çekicidir. Konutların cepheleri sade ve yalındır. Konutların çatı eğimi cephe biçimlenişini etkileyen temel özelliktir. Tek eğimli olan çatıyı saklamak için yapının yan cephelerinden yukarıya doğru parapet duvarlar yükseltilmiştir. Bu eğimli parapet duvarlarla yapının cephesi hareket kazanmıştır. Benzer bir hareketlenme yapının bahçeye bakan arka cephesinde de vardır. Cephe burada düz, yer düzlemine dik, bir şekilde aşağıya inmek yerine çatıyla ilişkilenerken, eğimli bir yüzey oluşturur. Yapının yalın cephelerinde yer alan diğer ayrıntılar ise balkon mozaïği ile ilişkilene demir korkuluklar ve ıslak hacimlerin pencerelerini gizleyen ızgara sistemleridir (Resim 5).

Listelenen konut tipleri, çoğunlukla 400m² ve 600m² arasında değişen büyüklükteki bahçelerin içinde

konumlandırılmıştır. Ve, yapıların plan kurguları bahçeyle birlikte yaşayacak biçimde tasarlanmıştır. Tüm plan tiplerinde salon mutlaka ön-büyük bahçeyle ilişki kuracak biçimde düzenlenmiştir. Ek olarak, özellikle büyük konut tiplerinde, geleneksel Türk Evi’ndeki karniyarık plan tipini andıran bir sofa alanı yer almakta ve bu alan bir taraftan özel ve genel kullanım alanlarını ayırırken diğer taraftan ön ve arka bahçeleri birleştirmektedir (Resim 6). Projeler, tipine göre, iki, üç, ve dört yatak odalı olarak ele alınmış ve en az bir yatak odasının, salon gibi, balkonla dışa açılması ve bahçe ile ilişki kurması istenmiştir. Bu konut tiplerinde, yapının arka bahçe tarafından girişi gibi, mutfak ve tuvalet birimleri de sofayla ilişki kurarlar.

Büyük konut tiplerindeki plan kurgusundaki bu kararlar ön görünüş çizimlerinden de okunabilir. Yapının ön görünüşünde 3 bölüm göze çarpmaktadır (Resim 7). Bu bölümlerden diğerlerine göre daha geride bulunan ortadaki bölüm sofa alanıdır ve önünde bahçeyle

ilişkilenen bir balkon vardır. Bu orta bölümün iki yanında simetrik bir kurgu ile düzenlenmiş iki kanat bulunur. Bu kanatlardan daha şeffaf olan, planda sofa alanıyla dolaysız bir biçimde ilişkilenen ve dışarıya daha fazla açıklık veren salondur. Açıklığı daha az olan ve planda sofa alanıyla dolaylı bir şekilde, bir koridorla, ilişkilenen alan yatak odalarıdır. Yapının ön görünüş çizimlerinde karşımıza çıkan diğer bir unsur da yapının zemin kotunun toprak seviyesinden yükseltilmiş olması ve taş duvarlarla örülmüş ve kısmen toprağa gömülü bir bodrum katının üstünde yer almasıdır. Hemen hemen tüm plan tiplerinde, yapıların bodrum katları kömürlük olarak düzenlenmiştir (Resim 8). Daha sonra merkezi sisteme geçildiğinde bu alan kullanım mekanına dönüştürülmüştür.

Merbank Mensupları Yapı Kooperatifi Evleri’yle ilgili altı çizilmesi gereken diğer bir nokta da yukarıda detaylı bir şekilde anlatılan bu tek yapıların bir araya gelişleridir. Konutların yapıldığı yıldan beri yerleşkede oturan kişilerle yapılan sözlü tarih çalışmalarında en çok vurgulanan bu yerleşkenin “bir site değil bir mahalle” olduğudur. Kendi içinde kapalı bir yerleşke olmaktansa Merbank Mensupları Yapı Kooperatifi Evleri kentle kuvvetli bir ilişki kurmaktadır. Ama, buna rağmen, yerleşkenin tasarımında kentten bağımsız bir şekilde yaşamasının da dikkati alındığı söylenebilir. Yapılan sözlü tarih çalışmalarında, yerleşkenin

orijinal planında, mahallede pazaryeri, okul, sosyal tesis, açık hava sineması gibi sosyal alanların yer aldığı öğrenilmiştir. Günümüzde, bu alanlardan bir tanesi bile yoktur.

Sözlü tarih çalışması yapılan kişilerin aile albümlerinde yer alan fotoğraflara bakıldığında durum daha da dramatikleşmektedir (**Resim 9**). 1961 senesinde çekilen bir fotoğrafta, şimdi ile kıyaslandığında, yerleşkede yer alan konut dokusunun yoğunluğu hemen göze çarpmaktadır. Ne yazık ki, bu yapılardan günümüze ulaşabilen örnek sayısı çok azdır. Yerleşimde son yıllarda yoğun bir inşaa faaliyeti göze çarpmakta ve yıkılan müstakil konutların yerine çok katlı apartmanlar yapılmaktadır. Kalan az sayıdaki konut örneğiyle, Merbank Mensupları Yapı Kooperatifi Evleri gerek Keçiören bölgesinin geçmişinde var olan Bağevi ve Kooperatif Mahallelerine ilişkin taşıdığı izler nedeniyle, gerek cephe ve plan kararlarındaki biçimlenme ve bu biçimlenmenin farklı tiplerdeki çeşitliliği nedeniyle, gerek açık yeşil alanlar ve bahçelerle kurduğu ilişki nedeniyle, gerekse benzer kullanıcı grubu ile sağlanan yaşamsal ilişkiler ağı nedeniyle, sahip çıkılması ve korunması gereken önemli bir mimari mirastır. ♦

Resim 8: Konutların bodrum katları

Resim 9: Yerleşkenin 1961 senesinde çekilen fotoğrafı

DİPNOTLAR

1.) Bu yazı Doç.Dr. Nuray Bayraktar'ın yürütücü, Doç.Dr. Bülent Batuman, Dr. Umut Şumnu ve Tezcan Karakuş Candan'ın araştırmacı, Ece Akay, Elif Selena Ayhan, Yeşim Uysal ve Aslı Tuncer'in bursiyer olarak görev aldığı Ankara'da 1930-1980 Yılları Arasında Sivil Mimari Kültür Mirası: Araştırma Belgeleme, ve Koruma Ölçütleri Geliştirme adlı Tübitak projesi kapsamında yapılan araştırmalar ve elde edilen veriler sonucunda yazılmıştır.

2.) Başkent Üniversitesi, Öğretim Görevlisi

3.) Heynen, Hilde.1999. Architecture and Modernity: A Critique. Cambridge: MIT Press.

4.) Heidegger, Martin.1971. "Building Dwelling, Thinking" Poetry, Thought and Language'in içinde, New York: Harper and Row

5.) Cacciari, Massimo. 1980. "Eupalinos or Architecture" Oppositions, 21:112

6.) Walter Benjamin , 1929 tarihi, Surrealism: The Last Snapshot of the European Intelligentsia adlı metninde, Le Corbusier'e benzer bir şekilde Modern (cam) evlerin ahlaki boyutuna işaret eder: " Bir cam evde yaşamak, mükemmel devrimci bir erdemdir. Üstelik fena halde ihtiyaç duyduğumuz bir mest olma halidir, ahlaki bir sergilemedir". Daha fazla bilgi için, bakınız: Benjamin, Walter. "Surrealism" Reflektions içinde, 1929: 180

7.) Bu noktada yaygın olarak kullanılan terim "Other modernism" terimidir.

8.) Çeviri terimi Esra Akcan'ın Çeviride Modern olan adlı kitabındaki anlamıyla kullanılmıştır. Daha fazla bilgi için, bakınız: Akcan, Esra. 2009. Çeviride Modern Olan: Şehir ve Konutta Türk-Alman İlişkileri. İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.

9.) Daha fazla bilgi için, bakınız: Ancel, Özge. Mima/Arkitekt Dergisinde Konut Sorununun Ele Alınışı: 1931-1946. Basılmamış Doktora Tezi, ODTÜ Mimarlık Fakültesi, Ankara.

10.) Daha fazla bilgi için, bakınız: Cengizkan, Ali. 2002. Türk Konut Mimarlığında Söylemsel Oluşumlar: Ankara, 1948-1962, Basılmamış Doktora Tezi, ODTÜ Mimarlık Fakültesi, Ankara

11.) Uysal, Zeynep Çiğdem.2011. "96'lar Apartmanı" Bülten 88: 76-81

12.) Candan, Tezcan Karakuş. 2008. "Fikir İşçileri Kooperatifi" 63:42-43.

Orada Hayat Var- Dikmen Vadisi Direnişi

Yayına Hazırlayan:

Mehmet Özer

Fotoğraflar:

Toplumcu Gerçekçi Belgesel
Fotoğrafçılar Atölyesi

Birinci Baskı:

Ankara, Kasım 2012, 1000 adet

Barınma hakkına sahip çıkan Dikmen Vadisi Halkının bir kentsel varoluşun deneyimine dönüşmüş bulunan bu mücadelesi, kent mekânının ve kentsel yaşantının metalaşmasına karşı bir direniş niteliği taşıyor.

*...yıllar geçti, diktiğimiz fidanlar büyüdü ağaç oldu.
Bu evlerde doğan çocuklarımız büyüdü meslek, aile sahibi oldu.
Bu kentin inşaatlarında işçi, lokantalarında garsonluk yaptık.
Mağazalarında tezgâhtar olarak çalıştık.
Sokaklarını süpürdük.
Çocuklarımız için düşler kurduk.
Bu evleri ne yoksullukla, kan ter içinde yaptık bir bilerseniz.
Biz burada yoktan bir hayat kurduk.*

Şimdi evlerimizi başımıza yıkmak istiyorlar.

Burada sadece toprak yok.

Anılarımız var.

Acılarımız, sevinçlerimiz var.

Burada bir hayat var.

Bırakıp gitmeyeceğiz,

Hayatımızı savunacağız.

(Dikmen Vadisi Halkı)

Kitap Arka Kapağından alıntı

kitap yorum

Bir Başkent'in Oluşumu: Avusturya, Alman ve İsviçreli Mimarların İzleri

Das Werden Einer Hauptstadt-Spuren Deutschsprachiger Architekten in Ankara

TMMOB Mimarlar Odası Ankara Şubesi- Goethe Institut

Redaksiyon:

TMMOB Mimarlar Odası
Ankara Şubesi Bina Kimlikleri ve
Envanteri Çalışma Grubu adına
Doç. Dr. Elvan Altan Ergut
Doç. Dr. Esin Boyacioglu

Dil:

Türkçe-Almanca

İkinci Düzeltilmiş Baskı:

Ankara, Aralık 2012, 1000 adet

TMMOB Mimarlar Odası Ankara Şubesi ve Ankara Goethe Institut tarafından ortaklaşa yürütülen ve Bina Kimlikleri ve Envanteri Projesi kapsamında derlenmiş bulunan malzeme üzerinden gelişen "Bir Başkent'in Oluşumu: Avusturyalı, Alman ve İsviçreli Mimarların Ankara'daki İzleri" projesinin gördüğü ilgi, çalışmanın amacına ulaştığını göstermektedir.

Projenin ilk adımı olan kent haritası ve web sayfasının ardından elinizde bulunan katalogla tamamlanan bu çalışma, Ankara'nın mimarlık kültürü ve kentin mimarlık tarihi içindeki konumu üzerine, uzman olan ya da olmayan ilgililer için yararlı bir kaynak sağlamıştır.

Çok büyük ilgi gören ve kısa sürede tükenen katalogun düzeltilmiş ikinci baskısının yapılması TMMOB Mimarlar Odası Ankara Şubesi ve Goethe Institut Ankara'nın ortak kararıdır. Projenin genelinde sergilenen işbirliği, ikinci baskının yayına hazırlanması sürecinde de devam etmiştir.

